

Azt hiszem célszerű lenne a m. kir. Kúria 43. sz. jogegységi határozatának teljes ülési határozattal való hatályon kívül helyezése.

JOGGYAKORLAT.

A judikatura kiemelkedő döntései.

A kir. Kúria polgári jogegységi tanácsa elé hat kérdés került eldöntésre és a jogegységi tanács ezekre a kérdésekre a 78., 79. és 80. sz. jogegységi döntvényekkel válaszolt, egy-egy döntvénybe több, egymással nem is mindig a legszorosabban összefüggő kérdés megválaszolását összevonva.

A döntések ismertetését a sorrendbeli középsővel, a 79. sz. jogegységi döntvénnyel kezdjük. Ez a döntvény kimondja, hogy a fellebbezés nyilvános előadásán való megjelenésért az ellenfél terhére költséget meg lehet állapítani még akkor is, ha a megjelent fél a nyilvános előadáson nem szólalt fel. A „*meg lehet állapítani*” kitétel helyén talán kifejezőbb lett volna a „*meg kell állapítani*” kifejezés, bár nem kétes, hogy a jogegységi döntvény ezt az utóbbit akarta. Az indokolás szerint a nyilvános előadáson való megjelenés célja elsősorban az előadó előterjesztésének ellenőrzése. Ez a tevékenység már akkor is célirányos jogérvényesítő tevékenységnek minősül, ha a megjelenő fél az előadást teljesnek látván, a felszólalás jogával nem él. Ugyanily célirányos tevékenység a nyilvános előadáson való felszólalás. Utal az indokolás a felülvizsgálati tárgyaláson való megjelenés költségére, amely sohasem volt vitás, annak dacára, hogy a megjelenő fél tevékenysége itt lényegileg ugyanaz, mint a nyilvános előadáson.

A 78. és 80. sz. jogegységi döntvények a fellebbezési, illetőleg felülvizsgálati érték körül támadt vitakérdésekben foglalnak állást.

Mindkét döntvény kiinduló pontja az, hogy a fellebbezésnek és a felülvizsgálatnak megengedett volna a főszabály és a jogorvoslatokat kizáró vagy korlátozó szabályokat mint kivételes szabályokat kétség esetében nem kiterjesztően, hanem megszorítóan kell értelmezni, már csak azért is, mivel e rendelkezéseknek a törvényben meg nem jelölt esetekre való kiterjesztése lényegében jogfosztást eredményezne.

A Pp. 476. és a Te. 21. §-a alapján megállapítható, hogy a fellebbezés olyankor, midőn az ítélet tárgya nem pénz fizetése, munka teljesítése vagy ingó dolog — tehát pl. végrehajtás megszüntetése, igényper, felmondás érvényesítése, megállapítás — vagy amidőn a per tárgya az értékre való tekintet nélkül ki van

véve a községi bíróság hatásköréből, értékhez kötve nincs. Minden más esetben azonban vizsgálendő, vajjon a fellebbezési érték eléri-e a rendeletben megállapított minimumot.

Hasonló a helyzet a felülvizsgálat szempontjából az ú. n. felülvizsgálati értékkel, amely a Te. 37. §-a szerint csak akkor tárgytalan, ha a per értékre való tekintet nélkül tartozik törvényszéki hatáskörbe.

Már most a fellebbezési, illetőleg felülvizsgálati értéket el kell érnie:

a) ha felperes fellebbez vagy felülvizsgál, vagy az *elutasított követelésnek járulékok nélkül, vagy a meg nem ítélt járulékoknak (perköltség nélkül)*;

b) ha alperes fellebbez vagy felülvizsgál, a *megítélt követelésnek járulékok nélkül vagy a megítélt járulékoknak egy-egyben (költségek nélkül)*.

A fellebbezési, illetőleg felülvizsgálati érték fogalmát már most a 78. sz. J. D. akként értelmezi, hogy azt a perorvoslattal megítélt ítélet elutasító, illetőleg marasztaló rendelkezése határozza meg. Ha tehát az elutasító, illetőleg marasztaló ítéleti rendelkezés felül van az értékhatáron, úgy helye van a fellebbezésnek, illetőleg felülvizsgálatnak akkor is, ha a fellebbezésben, illetőleg felülvizsgálati petitum értéke *alul van* az értékhatáron. A jogegységi tanácsot az indokolás szerint ennek leszögezésénél egyrészt a törvény szóhangzata, másrészt az a megfontolás vezette, hogy az ellenkező álláspont esetén könnyű volna a döntvény kijátszása olyképen, hogy a perorvoslattal élő fél felemelné a maga petitumát — ami csak felesleges munkát adna a bíróságnak.

A 78. sz. J. D. még egy kérdést szabályoz: azt, vajjon van-e helye *fellebbezésnek, illetőleg felülvizsgálatnak egyedül a teljesítési határidő kérdésében*. A döntvény kiinduló pontja az, hogy a teljesítési határidő megállapítása a fél jogos érdekét érintő rendelkezés és így önálló perorvoslat tárgya lehet. Minthogy nincs arra támpont, hogy a fellebbezési, illetőleg felülvizsgálati érték szempontjából hogyan lehessen értékelni azt a jogsérelmet, amit a teljesítési határidőnek sérelmes megállapítása jelent: a jogegységi döntvény ahhoz a megoldáshoz folyamodik, hogy a felek a teljesítési határidő kérdésében fellebbezéssel, illetőleg felülvizsgálati kérelemmel élhetnek akkor, ha egyébként rájuk nézve fennforog a fellebbezési, illetőleg felülvizsgálati érték; a felperes — viszontkereset esetében az alperes — ezenkívül akkor is, ha a marasztalási összeg és az elutasított követelésrész együttesen eléri a minimumot.

A 80. sz. J. D. avval a kérdéssel foglalkozik, hogy a fellebbezési értékre nézve megállapított elvek mikor engedik meg a fellebbezést egyedül a perköltség viselésének vagy mennyiségének kérdésében. A döntvény konkluziói a következők:

Azokban a perekben, ahol a fellebbezés az értékre tekintet nélkül meg van engedve, helye van a fellebbezésnek egyedül a perköltség viselése és mennyisége kérdésében, akkor is, ha felperes a keresetet a perköltségekre szállította le — a perköltség nagyságára tekintet nélkül.

Azokban a perekben, ahol a fellebbezési érték relevánssá válik, a Kúria 29. sz. polgári jogegységi döntvénye többé nem alkalmazható.

Azokban a perekben, ahol a fellebbezési érték akár a tőke, akár a perköltségen kívüli járulékok tekintetében eléri a minimumot, helye van fellebbezésnek egyedül a perköltség viselése és mennyisége kérdésében is.

Ha ellenben a tőke és az egyéb, a perköltségen kívüli járulékok nem érik el a minimumot, viszont a *megítélt* (tehát nem az elutasított) perköltség egymaga felül van a minimumon, úgy a perköltség viselésének és mennyiségének címén, de egyedül ezen a címen fellebbezésnek helye van. Ez áll akkor is, ha a minimális érték az *egyik* félre nézve fennforog.

A J. D. álláspontja szerint csak a megítélt, nem pedig a meg nem ítélt (elutasított) költségösszeg jön a fentiek szerint számba és mivel a perköltségek kölcsönös megszüntetése esetében megítélt költség nincsen, a per főtárgyára vonatkozó fellebbezési jog hiányában a költségek kölcsönös megszüntetése miatt sem lehet fellebbezéssel élni. Viszont, ha a megítélt költség összege eléri a minimumot, úgy a költségek nem kielégítő mértékben való megítélése miatt is van helye fellebbezésnek.

A fent kifejtettekből látszik, mennyire bénítja az áttekintést a Te. rendszere, amely nem a jogorvoslati kérelem tárgyát tevő összeget veszi tekintetbe, hanem ettől eltérően konstruálja meg a fellebbezési, illetőleg felülvizsgálati érték fogalmát és kellő indok nélkül hasítja széjjel fellebbezési érték szempontjából a per tárgyát tőkére, járulékokra és ezenkívül elkülönítetten a perköltségekre.

* * *

A P. I. 5767/1935. sz. ítélet szerint nincs meg a *vélt házassághoz* szükséges *jóhiszem*, ha a házasság elhízi, hogy házastársa korábbi házasságát felbontotta a bíróság és nem érdeklődik a bontóper kimeneteléről az annak vitelével megbízott ügyvédnél.

* * *

A P. VII. 5170/1935. sz. ítélet szerint a *tulajdonjog fenntartása* esetében az eladó a visszaadást csak akkor igényelheti, ha egyúttal a vételtől is eláll, nem követelheti tehát vissza a vétel tárgyát oly módon, hogy a vevő továbbra is kötelezve legyen az áru átvételére és a vételár kifizetésére.

* * *

A korábbi hitbizományi birtokos vétkességéből eredő *kártérítési kötelezettségért a hitbizományi utód nem felel*, mert a vétkességéből eredő kártérítési kötelezettségen alapuló tartozás nem tekinthető a hitbizományi birtok rendes kezelésével és fenn tartásával járó tehernek.

* * *

Ha a megosztott ingatlan egyik részén álló ház *ablakai* a másik telekre nyílnak, a másik telek tulajdonosa nem indíthat *szolgalmat fenn nem állásának* kimondása iránt keresetet, annak dacára, hogy sem szolgalmat alapító okirat, sem pedig ezt pótló bírói ítélet nem létezik. Telki szolgalmat alapítására irányuló kötelezettség keletkezhet külön kifejezett ügyleti rendelkezés nélkül is és abból a tényből, hogy a tulajdonos a saját telkén oly létesítményt emel és tart állandóan fenn, amely felismerhetően valamely telki szolgalmat tartalmának megfelelő használat gyakorlására mutat, a korábbi használat megszüntetése nélkül való átruházásból azt kell feltételezni, hogy a felek a telekhasználat korábbi módjának a fenntartását kívánták. (P. V. 5255/1935.) A Kúria ítéletéből csak annyi következik, hogy a *negatoria actio* nem jár sikerrel; nyitott kérdés marad, mi történt volna akkor, ha az „uralgó” telek tulajdonosa a szolgalmat fennállásának kimondása iránt perelt volna.

* * *

Ha a betétszerkesztési eljárás során a tulajdonos *nevét tévesen jegyezték be*, ennek dacára azonban ezt követő időben az igazi tulajdonos bekebelezési engedélye alapján jelzálogjogot jegyeznek be a telekkönyvbe: úgy a tévedésből újonnan bejegyzett tulajdonos vagy jogutódai nem indíthatnak eredeti érvénytelenség címén törlési keresetet annak dacára sem, hogy a jelzálogjog bejegyzését telekkönyvi akadály címén voltaképpen meg kellett volna tagadni. (P. V. 3832/1935.)

A *földreform* során juttatott ingatlanokra vonatkozó tízéves törvényes *terhelési tilalom* nem vonatkozik a *közjegyzőnek* a hagyatéki tárgyalás során keletkezett *dijaira*. (Pk. V. 5069/1935.)

Ha a váltóbirtokos a neki kitöltetlenül átadott *váltót kitölti*, úgy annak alapján telekkönyvi *előjegyzést* kérhet és nem tartozik okirattal bizonyítani azt, hogy a váltónak a konkrét formában való kitöltésére jogosított volt. (Pk. V. 5386/1935.)

Ha a marasztaló ítélet úgy az előörököst, mint az utóörököst fizetésre kötelezi, úgy az *utóöröklési jog telekkönyvi bejegyzése* nem akadályozza az ingatlanra vezetendő végrehajtásnak. (Pk. V. 4628/1935.)

* * *

A késedelmes ingatlanvevő nem hivatkozhatik a késedelme ideje alatt bekövetkezett *gazdasági lehetetlenülésre*; a késede-

lem hatásait nem enyészteni el, hogy a hitelező a késedelem bekövetkezése után a vevőnek újabb halasztást engedélyezett. (P. VI. 3241/1935.)

* * *

„Valamely jogigénytől való elállásról csak ott lehet szó, ahol az erre irányuló akarat vagy világos szavakkal van kifejezve, vagy minden kétséget kizáró tényekből következtethető, enélkül azonban az elévülés törvényes időtartamán belül az időmúlás egymaga nem eredményezheti a jog megszűnését.” (P. II. 3523/1935.) A konkrét ügyben a munkavállaló ellen érvényesített kártérítési követelésről volt szó. Az imént idézett jogtétel a Kúria újabb gyakorlatában egyike a legvitásabbaknak és legalább ugyanannyi döntést találhatunk az egyik, mint a másik irányban. Azonos álláspontra helyezkedik a P. V. 5139/1935. sz. ítélet, amely szerint az elvont hasznokra vonatkozó igény érvényesítése az elévülésen kívül időbelileg korlátozva nincs. Viszont a P. VII. 4842/1935. sz. ítélet szerint a kereskedelmi forgalom biztonsága és e forgalomban szükséges jóhiszeműség megkívánja, hogy az eladó kellő időben értesítse a vevőt, melyiket választja a Kt. 352. §-ában biztosított jogai közül. Tizenhét hónapos hallgatást a Kúria túlhosszúnak minősített. Tény viszont az, hogy az utoljára említett esetben nem szorosan vett jogérvényesítésről, vagyis perlésről volt szó.

* * *

Ha az ingatlanadásvevési szerződésben kikötöttet, hogy a vevő az ingatlanra felveendő jelzálogos hosszúlejáratú kölcsönből fogja a vételárat megfizetni, az eladó a vételár biztosítására adott váltókat lejárathatja annak dacára, hogy ily kölcsönt egyelőre felvenni lehetetlen. A Kúria ugyanis úgy találta, hogy a méltányossággal ellenkeznek az, ha az eladónak a vételárra jelenleg meg sem határozható ideig várnia kellene. (P. VII. 4774/1935.) Példája az ítélet a konstitutív ítéletnek; az ítélet a méltányosság elveinek alkalmazásával pótolja azt a teljesítési határidőt, amelyet a szerződés azon tévesnek bizonyult feltételezés alapján határozott meg, hogy belátható időn belül lehetséges lesz az ingatlanra hosszúlejáratú jelzálogos kölcsönt felvenni. Az eset maga egyébként a háború előtti Gotthilfklauzulus esetekre emlékeztet.

A P. III. 2940/1935. sz. ítélet szerint állandó gyakorlat az, hogy a szülők és gyermekek közti vagyონrendezést tárgyazó ingatlanátruházási ügylet érvényességéhez nem kívántatnak meg a 4420/1918. M. E. sz. rendeletben és a 27. sz. jogegységi döntvényben megkívánt alakszerűségek.

* * *

Hatályos a bérleti szerződésnek az a rendelkezése, amely szerint a bérlő semmiféle címen sem tarthat igényt kártérítésre.

Ez a kikötés azonban *nem* terjed ki a szerződéses kötelezettségeknek *szándékosan vagy súlyos gondatlanságból* történt megszegésére. (P. VI. 4027/1935.)

* * *

Ha az *ügyvéd* javára a *panasz eljárás* folyama alatt ítétek meg jogerősen valamely költségkövetelést, úgy őt a panasz eljárás során nem lehet kiadásra kötelezni, annak dacára, hogy a panaszlott eljárása eredetileg jogellenes volt. (P. VI. 357/1935.)

* * *

A *két veszélyes üzem* találkozásakor a kártérítési felelőséghez szükséges *vétkesség* fennforog akkor is, ha nem az egyik veszélyes üzem (automobil) tulajdonosa, hanem sofförje volt vétkes. (P. I. 5259/1935.)

* * *

A részvénytársaság alapszabályaiban foglalt az a kikötés, hogy mindaddig, amíg a részvénytársaság igazgatóságában az ott megnevezett három személy tag gyanánt szerepel, valamint amíg a részvénytársaságnak egy negyedik megnevezett személy a cégvezetője, a cég aláírás csak akkor érvényes, ha e négy személy egyike aláírók gyanánt szerepel, a részvénytársaság belső jogviszonyában hatályos, mivel az igazgatóság képviseleti joga befelé korlátozható. Kifelé azonban az a korlátozás, hogy a fent említett cégvezetőnek az aláírásban való részvétele az igazgatósági tagok képviseleti jogát korlátozza, hatálytalan és a cégjegyzékbe be sem jegyezhető, mert az igazgatóság tagjait vagy azok egy részét még eshetőlegesen sem lehet arra kötelezni, hogy a részvénytársaság cégét az igazgatóságon kívül álló személlyel együtt jegyezzék. Bejegyezhető viszont az alapszabályszerű rendelkezés, amely bizonyos *igazgatósági tagok aláírását* a *cégjegyzésnél mellőzhetővé teszi*. (P. IV. 4767/1935.)

* * *

Sem a vasúti szolgálati rendtartás, sem az alperes szolgálati szabályzata az *igazolást a fegyelmi eljárásban* kifejezetten nem zárja ki. Ennek folytán a fegyelmi bíróságtól függ, hogy az igazolási kérelemnek helyt ad-e vagy sem; ezen a címen a fegyelmi eljárást szabálytalannak minősíteni és annak eredményét figyelmen kívül hagyni nem lehet. (P. II. 4903/1935.)

A szolgálatból jogtalanul elbocsájtott vasúti alkalmazott javára kártérítésként az a *jövedelemtöbblet* is megítélendő, amelyet az alkalmazott további szolgálata alatt a *szabályszerű fokozatos előléptetés* útján ért volna el. (P. II. 5146/1935.) Ugyanaz a jogelv, amelyet a 65. sz. J. D. baleseti kártérítési perekben kimondott.

A P. VII. 5503/1935. sz. ítélet szerint állandó bírói gyakorlat, hogy a *kereskedelmi* ügyletekben kikötött *kötbér* is *méréselkelhető*, ha annak mértéke a kötbérrel védett, vagyoni érdekez viszonyítva szembetűnően aránytalan.

* * *

Ha tűzbiztosítási kötvényben ki van kötve a *szakbizottsági becslés*, úgy ennek a becslésnek az eredménye, illetve a felek által választott szakértők eltérő véleménye folytán kelt elnöki döntés köti a feleket, kivéve, ha valamelyik fél igazolni tudja azt, hogy a becslés *tévedésen* alapszik, vagy *helytelen eljárásnak* az eredménye, vagy hogy a becslést a szakbizottság, illetve annak elnöke *jobb tudomása ellenére* végezte. A P. VII. 2636/1935. sz. ítélet korrigálta az elnöki döntéssel záruló szakbizottsági eljárás eredményét azért, mert az levonta a megtérítendő összegből az aratók 10%-os részesedését, holott ily levonásnak csak akkor lett volna helye, ha az aratók része el lett volna különítve és az ő tulajdonukba átadva.

* * *

A versenytársnak az a cselekménye, amely a másik *versenytárs alkalmazottjának* alkalmat ad arra, hogy állásának *szabályszerű felmondásával* hozzá belépjen, nem ütközik a versenytörvénybe. (P. IV. 5422/1935.)

A kereskedelmi és iparkamara által az *idénykiárúsításra* engedett határidőben sem lehet árukat a rendes üzleti forgalmon kivülesően eredőknek hirdetni, mert az ilyen hirdetmény a hirdető állandó üzleti rendszerének előnyös jellegét hangsúlyozza, nem pedig egy szorosan körülhatárolt terjedelmű meglévő árukészletnek a rendes üzletmenet kereteit meghaladóan történő kiárúsítását. (P. IV. 53/1936.)

* * *

A *parcellaváltó* semmisségét nem zárja ki az, hogy a semmisségre hivatkozó fél közben elismerő nyilatkozatot tett és lemondott a váltó visszaköveteléséről; az anyagi jog szabályai szerint valamely ügyletnek törvényes tilalomból eredő semmisségét ugyanis sem az újítás, sem az elismerés meg nem szünteti. (P. VII. 4090/1935.)

* * *

A Pk. VII. 5769/1935. sz. végzés abban a kérdésben foglal állást, mennyiben perelhet a *külföldi felperes* a Magyar Nemzeti Bank *fizetési engedélyének* bemutatása nélkül. A Kúria arra az álláspontra helyezkedett, hogy a bíróságnak a fizetési engedély hiányát csak az adós kifogására kell vizsgálnia, ebben az esetben azonban az adós tartozik igazolni azt, hogy ő a fizetési enge-

délyt a Magyar Nemzeti Banktól kérte, de nem kapta meg, vagy pedig, hogy a Magyar Nemzeti Bank a fizetést elhalasztotta.

* * *

A *feloldás* folytán foganatosított újabb *fellebbezési bírósági* eljárásban a fellebbezési bíróságnak a perben releváns újabb tényállításokkal és bizonyítékokkal foglalkoznia kell. A felülvizsgálati bíróság ugyanis a 71. JD. folytán nincs kötve a feloldó végzésben elfoglalt álláspontjához és *novumok* felhozatala esetében állást kell foglalnia atekintetben, lát-e okot korábbi álláspontjától való eltérésre (P. VII. 3971/1935.).

* * *

Ha a perújító felperes keresetét csak a *perújítási eljárásban emeli fel* a felülvizsgálati értékhatáron felüli összegre, úgy a felülvizsgálati kérelem ennek dacára hivatalból visszautasítandó, mivel az újított perben a jogorvoslatok lehetősége attól függ, volt-e azoknak helye az alapperben (P. I. 616/1936.). A döntés nem aggálytalan. A Pp-nek az a rendelkezése, hogy az újított perben ugyanúgy van jogorvoslatnak helye mint az alapperben, annak feltételezésén alapul, hogy az újított perben a jogorvoslat megengedhetősége szempontjából releváns alapperbeli helyzet nem változott. Mihelyt ez a feltételezés nem áll meg, meg kell dölnie az azon alapuló következményeknek is. Azt a Kúria sem teszi vitássá, hogy keresetfelemelésnek a perújítási eljárásban is helye van.

* * *

Az *engedményezést követő letiltás* is feljogosítja az adóst, hogy a követelést a kétszeri fizetés elkerülése végett bírói letétbe helyezze. Az ilyen adós ellen tehát fizetési késedelem miatt kártérítési keresetnek nincs helye (P. VI. 3967/1935.).

Dr. Vági József.

Tévedés és megtévesztés a házassági jogban.

A m. kir. Kúria P. III. 2252/1935. számú, 1935. november 20-án hozott ítélete a H. T. 54. §-ában szabályozott tévedés és a H. T. 55. §-ában szabályozott megtévesztés miatti megtámadási okok közötti különbséggel foglalkozik. A megtámadási keresetét, mely azon alapult, hogy alperes a házasság megkötésekor mástól teherbe volt ejtve és erre vonatkozólag a másik házaselet megtévesztette, a fellebbezési bíróság a H. T. 55. §-a alapján bírálja el. „A H. T. 54. §. egyes meghatározott esetekben a c), d) és e) pontjaiban meghatározott egyes tulajdonságokra nézve állapítja meg az érvényességi okot. A H. T. 55. §-a ellenben kiter-